

בין שבט בנימין לאנשי יבש גלעד

הרב אמנון בזק

א. פתיחה

המשנה בתענית אומרת: "לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכפורים", והגמרא מעלה סיבות שונות להסבר הייחוד שבתאריך ט"ו באב. בין היתר, מזכירה הגמרא את הטעם הבא:

אמר רב יוסף אמר רב נחמן: יום שהותר שבט בנימין לבוא בקהל, שנאמר 'ואיש ישראל נשבע במצפה לאמר איש ממנו לא יתן בתו לבנימין לאשה' (שופטים כא, א). מאי דרוש? אמר רב: 'ממנו', ולא מבנינו. (תלמוד בבלי תענית, ל ב)

דברי הגמרא כאן מתייחסים למסופר בסוף ספר שופטים. לאחר הפרשה המזעזעת של 'פילגש בגבעה'² וסירובם של בני בנימין להסגיר לידי שבטי ישראל את המשתתפים במעשה הנבלה, פתחו בני ישראל במלחמה עקובה מדם נגד בני בנימין, שבמהלכה נהרגו רבבות משני הצדדים. במסגרת מערכה זו נשבעו אנשי ישראל: "איש ממנו לא יתן בתו לבנימין לאשה"³, אולם עד מהרה התחרטו על שבועה זו - "למה ה' א-לוי ישראל היתה זאת בישראל להפקד היום מישראל שבט אַחַד?"⁴. הבעיה הייתה קשה במיוחד, לאחר שהתברר ש"נשמדה מבנימין אשה"⁵. על מנת לפתור בעיה זו, נקטו בני ישראל בשני צעדים:

א. בשלב הראשון, ביקשו בני ישראל לפתור את בעיית הנישואין של בני שבט בנימין על ידי מציאת קבוצת אנשים שלא עלתה למלחמה - וממילא השבועה לא חלה עליהם. והנה התברר, שאנשי יבש גלעד לא השתתפו במערכה זו. סתם המקרא ולא פירש מדוע לא עלו בני יבש גלעד למלחמה נגד בנימין,

1 ד, ח.

2 שופטים יט.

3 שם כא, א.

4 שם, ג.

5 שם, טז.

אך קיימת סבירות לכך שהדבר נבע מקשר קדום שהיה בין בני בנימין לאנשי יבש גלעד⁶. מכל מקום, כשהתברר שבני יבש גלעד לא עלו למלחמה, נקטו בני ישראל בפעולה:

וַיִּשְׁלְחוּ שָׁם הָעֵדָה שְׁנַיִם עֶשֶׂר אֶלְפֵי אִישׁ מִבְּנֵי הַחֵיל וַיִּצְווּ אוֹתָם לֵאמֹר לְכוּ וְהִכִּיתֶם אֶת יוֹשְׁבֵי יַבֵּשׁ גִּלְעָד לְפִי חָרֵב וְהַנָּשִׁים וְהַטָּף. וְזֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ כָּל זָכָר וְכָל אִשָּׁה יִדְעַת מִשְׁכָּב זָכָר תַּחְרִימוּ. וַיִּמְצְאוּ מִיוֹשְׁבֵי יַבֵּשׁ גִּלְעָד אַרְבַּע מֵאוֹת נְעָרָה בְּתוּלָה אֲשֶׁר לֹא יָדְעָה אִישׁ לְמִשְׁכָּב זָכָר וַיָּבִיאוּ אוֹתָם אֶל הַמַּחֲנֶה שְׁלֵה אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ כְּנָעַן... וַיֵּשֶׁב בְּנֵימִן בְּעֵת הַהִיא וַיִּתְּנוּ לָהֶם הַנָּשִׁים אֲשֶׁר חָיו מִנְּשֵׁי יַבֵּשׁ גִּלְעָד... (שם, י- יד)

ב. בשלב השני, משהתברר שפיתרון זה איננו מספק⁷, התירו בני ישראל את הנישואין עם שבט בנימין, באופן שבו הם אכן לא יתנו את בנותיהם לבני בנימין, אלא בני בנימין יקחו את בנותיהם בעצמם:

וַיֹּאמְרוּ הִנֵּה חַג ה' בְּשָׁלוֹ מִיָּמַיִם יִמְיָה אֲשֶׁר מִצְפוֹנָה לְבֵית אֵל מִזְרְחָה הַשָּׁמֶשׁ לְמִסְלָה הָעֶלְיָה מִבֵּית אֵל שְׁכֵמָה וּמִנְּגַב לְלְבוֹנָה. וַיִּצְווּ אֶת בְּנֵי בְנֵימִן לֵאמֹר לְכוּ וְאַרְבַּתֶּם בְּכַרְמֵי. וְרֵאִיתֶם וְהִנֵּה אִם יֵצְאוּ בָנוֹת שִׁילוֹ לְחוּל בְּמַחְלוֹת וַיִּצְאֶתֶם מִן הַכְּרָמִים וְחִטְפֶתֶם לָכֶם אִישׁ אִשְׁתּוֹ מִבָּנוֹת שִׁילוֹ וְהִלַכְתֶּם אֶרֶץ בְּנֵימִן. וְהָיָה כִּי יָבֹאוּ אֲבוֹתֶם אוֹ אַחֵיהֶם לָרִיב אֵלֵינוּ וְאָמְרָנוּ אֵלֵיהֶם חָנוּנוּ אוֹתָם כִּי לֹא לָקַחְנוּ אִישׁ אִשְׁתּוֹ בְּמִלְחָמָה כִּי לֹא אַתֶּם נָתַתֶּם לָהֶם כְּעֵת תְּאֻשָּׁמוּ. וַיַּעֲשׂוּ כֵן בְּנֵי בְנֵימִן וַיִּשְׂאוּ נָשִׁים לְמִסְפָּרָם

6 ניתן למצוא במקרא רמז עמום לקשרים קדומים בין בנימין לבין הגלעד. בין בניו של בנימין ברשימת היורדים מצרים מוזכרים "מִפִּיִם וְחָפִיִּם" (בראשית מו, כא), בעוד שבמפקד בפרשת פינחס קיים שינוי קל - "לְשֹׁפֹפִם מִשְׁפַּחַת הַשּׁוֹפְמִי לְחוּפֹם מִשְׁפַּחַת הַחוּפְמִי" (במדבר כו, לט). ברשימת היוחסין בספר דברי הימים מופיעים - "שָׁפֶם וְחָפֶם" (דברי הימים א ז, יב), אולם בהמשך אותו פרק מופיע קשר חיתון בינם לבין מנשה -

בְּנֵי מְנַשֶּׁה אֲשֶׁר־יָאֵל אֲשֶׁר יִלְדָה פִּילְגָשׁוּ הָאֲרַמִּיָּה יִלְדָה אֶת מַכִּיר אָבִי גִלְעָד. וּמַכִּיר לָקַח אִשָּׁה לְחָפִיִּם וּלְשֹׁפִיִּם וְשֵׁם אַחֲתוֹ מַעֲכָה וְשֵׁם הַשְּׁנַיִ צִלְפָּחַד וְתַהֲיִינָה לְצִלְפָּחַד בָּנוֹת. וְתִלְדַּ מַעֲכָה אִשָּׁת מַכִּיר בֶּן וְתִקְרָא שְׁמוֹ פָּרֶשׁ... (שם, יד-טז).

הפסוקים קשים לביאור (עיין רד"ק), אולם נראה מהם שמכיר בן מנשה נשא לאישה את מעכה, אחותם של חופים ושופים מבנימין, וזאת בנוסף לאישה שילדה לו את גלעד.

7 שם, יד.

מִן הַמַּחְלָלוֹת אֲשֶׁר גָּזְלוּ וַיִּלְכְּוּ וַיִּשׁוּבוּ אֶל נַחֲלָתָם וַיִּבְנוּ אֶת הָעָרִים וַיֵּשְׁבוּ
בָהֶם. (שם, יט-כג)

לדעת רב נחמן שצוינה לעיל, אירוע זה התרחש בט"ו באב, ובו הותר שבט בנימין
בנישואין עם בנות ישראל.

לכאורה, מדובר בשני פתרונות שונים לחלוטין. הפיתרון הראשון היה נקודתי בלבד,
ולא היה בו כדי לקרב בין שבטי ישראל לבין שבט בנימין, בעוד שהפיתרון השני היה
מערכתי, ולמעשה סימל את סיום הסכסוך. ברם, במאמר זה נבחן את ההשלכות
שהיו דווקא לפיתרון הראשון על המשך האירועים בתחילת תקופת המלוכה
בישראל, ונראה שגם מפיתרון זה צמח בסופו של דבר מהלך של גילוי נדיר של
אחריות ומסירות נפש עבור הזולת.

ב. המחיר

בתחילת היכרותנו עם דמותו של שאול, מופיעה פרשת נחש העמוני⁸. פרשה זו
נפתחת בעלייתו של נחש מלך בני עמון על תושבי יבש גלעד:

וַיַּעַל נָחֵשׁ הָעַמּוֹנִי וַיַּחֲן עַל יַבֵּשׁ גִּלְעָד וַיֹּאמְרוּ כָּל אַנְשֵׁי יַבֵּשׁ אֶל נָחֵשׁ כָּרַת
לָנוּ בְרִית וְנַעֲבֹדָךְ. וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם נָחֵשׁ הָעַמּוֹנִי בְּזֹאת אֶכְרַת לָכֶם בְּנִקּוֹר
לָכֶם כָּל עֵין יָמִין וְשִׁמְתִּיהָ חֲרָפָה עַל כָּל יִשְׂרָאֵל. (שם, א-ב)

נקירת עיניים כביטוי להשפלת מנוצחים מוכרת לנו ממקומות אחרים במקרא?
אולם נחש מעוניין לא רק בהשפלתם של אנשי יבש גלעד, אלא גם בהשפלתו של
עם ישראל כולו. ה"חרפה" שעליה מדבר נחש נובעת מן העובדה שאיש לא יעז
להתייצב להגנת אנשי יבש גלעד, ונחש מבקש בדיוק להשיג את המסר הזה. בלשון
זו עתיד לימים לנקוט גם גלית הפלשתית: "אֲנִי חֲרַפְתִּי אֶת מְעַרְכוֹת יִשְׂרָאֵל הַיּוֹם הַזֶּה
תָּנוּ לִי אִישׁ וְנִלְחַמָּה יַחַד"⁹. ה"חרפה" נגרמת דווקא בגלל העובדה שאיש אינו מוכן
להתייצב מולו.

אנשי יבש פונים אל נחש בהצעה: "הֲרָף לָנוּ שְׁבַעַת יָמִים וְנִשְׁלַחְהָ מִלְּאָכִים בְּכָל גְּבוּל

8 שמואל א יא.

9 כפי שנעשה לשמשון (שופטים טז, כא) ולצדקיהו (מלכים ב כה, ז).

10 שמואל א יז, י.

יִשְׂרָאֵל וְאִם אֵין מוֹשִׁיעַ אֶתְנּוּ וַיִּצְאֵנוּ אֵלֶיךָ¹¹.

הצעה זו מתמיהה במקצת: למעשה, מודים אנשי יבש גלעד לנחש, שאין ביכולתם לעמוד מול עוצמתו, אך ייתכן שמישהו יחלץ לעזרתם וישיע אותם מידי, ודבר זה יתברר בתוך שבעה ימים. האם אין בהצעה זו משום חוצפה כלפי נחש? מדוע שנחש יסכים לארכה זו, שמעצם הגדרתה נועדה כדי לתת אפשרות לאנשי יבש לגייס עזרה ולגבור על נחש?!

המפרשים העלו כיוונים שונים לתירוץ שאלה זו. לדעת רלב"ג, מטרתו של נחש מלכתחילה הייתה עימות כללי עם ישראל, ולכן הסכים להצעה זו - "כי דעתו היה להלחם עם ישראל ולקחת את ארצם אם יוכל". מצודת-דוד, לעומת זאת, הבין שדברי יבש גלעד קסמו לנחש בגלל רצונו לחרף את ישראל בדרך זו - "אם הכוונה בזה לחרף כל ישראל הנה ראוי להודיעם, ואם לא ישיענו אז יחשב לחרפה".

אולם, ייתכן שהסכמתו של נחש לכך נבעה משיקול אחר. מהמשך הפרק מתברר, שבני ישראל לא ששו לבוא לעזרת יבש גלעד, ושאל נאלץ לנקוט בצעדים דרסטיים על מנת להוביל את העם אחריו, וגם אז, בני ישראל יצאו אחריו רק בגלל מעורבות הקב"ה: "וַיִּפֹּל פַּחַד ה' עַל הָעָם וַיִּצְאוּ כְּאִישׁ אֶחָד"¹².

ניתן אפוא להסיק, שלולא צלחה רוח ה' על שאול, אנשי יבש גלעד היו נותרים בבדידותם, ונאלצים לקבל על עצמם את תנאי הכניעה המשפילים של נחש. סביר להניח, שגם נחש היה מודע לעובדה זאת, ולכן נענה לבקשתם ובכך הגביר את חרפתם. כעת ניתן רק לברר: מה גרם למצב זה? מדוע בני ישראל לא נחלצו באופן טבעי לעזרתם של יבש גלעד?

ניתן לתלות את התשובה לשאלה במצבם הכללי של שבטי ישראל באותה תקופה. בספר שופטים נתקלנו בכמה וכמה מקרים בעוינות שבין השבטים השונים. דבורה העירה לכמה שבטים על אשר לא באו לעזרת ה' בגיבורים, גדעון נאבק עם שבט אפרים ועם אנשי סוכות ופנואל, ומאבקים שבטיים נוספים עמדו בפני יפתח, שמשון ועוד. התמונה העגומה הייתה של נתק בין שבטים ואיזורים, מתוך חסרון מובהק בתחושת שייכות לעם ישראל וממילא באחדות כל שבטי ישראל. ניתן אפוא לתלות את מצבם של בני יבש גלעד באדישות הכללית של בני ישראל בתקופת השופטים לסבלם של קבוצות קטנות.

11 שם יא, ג.

12 שם, ז.

אולם, בהסבר זה יש קושי. כבר בסוף ספר שופטים קיימת מגמה של אחדות בין שבטי ישראל - "כָּאִישׁ אֶחָד חֲבָרִים"¹³, ואחריות הדדית לנעשה בעם ישראל¹⁴. תחת הנהגתו של שמואל העם פעל כאיש אחד, ואין כל רמז לתחושות של בדלנות על רקע שבטי.

על כן, נראה שההסבר לתופעה זו מתקשר לאמור לעיל. מסתבר, שמאז מלחמת בנימין שררה איבה בין יבש גלעד לבין שבטי ישראל. אנשי יבש גלעד נקלעו כעת למציאות, שההגדרה הפשוטה ביותר ביחס אליה היא 'מידה כנגד מידה': בעבר היו אלה אנשי יבש גלעד שניתקו את עצמם מעם ישראל ולא עלו למלחמה נגד בני בנימין, ואילו כעת אנשי יבש גלעד מוצאים את עצמם בסיטואציה שבה הם עצמם נזקקים לעזרתם של שבטי ישראל. אין אפוא להתפלא על כך, ששבטי ישראל לא מיהרו להיחלץ לעזרתם.

משום כך, פנו השליחים לעזרת אנשי בנימין, שמאותה אפיזודה היו קשורים אליהם גם בארבע מאות קשרי חיתון: "וַיָּבֹאוּ הַמְּלָאכִים גְּבַעַת שְׂאול וַיְדַבְּרוּ הַדְּבָרִים בְּאָזְנֵי הָעָם וַיִּשְׂאוּ כָּל הָעָם אֶת קוֹלָם וַיִּבְכוּ"¹⁵.

החיבור של שבט בנימין עם תושבי יבש גלעד מובן היטב. לא מכבר נישאו ארבע מאות בנות יבש גלעד לאנשי בנימין, והקשר שבין שתי הקבוצות ודאי התחזק עם השנים. עם זאת, מה כבר יכלו בני בנימין לעשות? אין צורך לומר, שבני בנימין הם האחרונים שיכולים היו להזעיק את ישראל לעזרה דווקא לאנשי יבש גלעד, לאור השתמטותם של אלו ממלחמת ישראל עם... בנימין. אשר על כן, כל שיכלו בני בנימין לעשות היה רק לבכות, עד שבא שאול.

שאול לא היה מוכן להבליג אל מול מציאות זו¹⁶, שבה שבטי ישראל מפקירים לגורלה המר עיר בישראל: "וַיִּקַּח צָמֵד בְּקָר וַיִּנְתְּנֶהוּ וַיִּשְׁלַח בְּכָל גְּבוּל יִשְׂרָאֵל בְּיַד הַמְּלָאכִים לְאמֹר אֲשֶׁר אֵינְנוּ יֹצֵא אַחֲרֵי שְׂאול וְאַחַר שְׂמוּאֵל כֹּה יַעֲשֶׂה לְבָקְרוּ"¹⁷.

ואכן, שאול מצליח להנהיג את העם כולו למלחמה, הפותחת את תקופת הממלכה המאוחדת בישראל. עם ישראל יוצא אפוא למערכה שנועדה לא להפקיר עיר

13 שופטים כ, יא.

14 גם אם הפרקים בסוף ספר שופטים התרחשו בשלב מוקדם יותר (עיין על כך בפירוש 'דעת מקרא', במבוא לפרק יז בספר שופטים), מכל מקום מבחינת מגמתו של הספר, הרושם הוא שלקראת תקופת שמואל קיימת יותר תחושה של אחדות.

15 שמואל א יא, ד.

16 וייתכן, שאף אמו של שאול הייתה בעצמה מנשות יבש גלעד.

17 שם, ז.

מישראל להתעללות מצד מלך נכרי, גם אם מדובר בעיר שלעם ישראל היה מקום לבוא בחשבון איתה. בכך מתחיל תהליך ה'התבגרות' של עם ישראל, ומעבר לתקופה שבה שבטי ישראל פועלים כאיש אחד למען הכלל - ללא נטיות שבטיות - כפי שהיה קודם לכן בתקופת השופטים. מן המציאות העגומה של מלחמת ישראל ובנימין צמחה מציאות חדשה, שסמלה במהפך שאירע סביב תושבי יבש גלעד.

ג. התיקון

תושבי יבש גלעד לא שכחו לשאול את החסד שעשה עמם. לאחר מותו של שאול בידי הפלשתים, התעללו הפלשתים בגופתו של שאול ובגופות בניו:

וַיְהִי מִמַּחֲרַת וַיָּבֹאוּ פְּלִשְׁתִּים לְפָשֵׁט אֶת הַחֲלָלִים וַיִּמְצְאוּ אֶת שְׂאוֹל וְאֶת שְׁלֵשֶׁת בָּנָיו נִפְלָיִים בְּהַר הַגִּלְבֹּעַ. וַיִּכְרְתוּ אֶת רֵאשׁוֹ וַיִּפְשְׁטוּ אֶת כְּלָיו וַיִּשְׁלְחוּ בְּאֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים סָבִיב לְבִשָׁר בַּיִת עֲצֵבִיהֶם וְאֶת הָעַם. וַיִּשְׁמוּ אֶת כְּלָיו בַּיִת עֲשֵׂתְרוֹת וְאֶת גְּוִיתוֹ תָקְעוּ בְּחֹמַת בַּיִת שָׁן. (שמואל א לא, ח-י)

מכל ישראל לא נמצא איש שאזר אומץ בלבו להפסיק את ההשפלה הזו, פרט לאנשי יבש גלעד:

וַיִּשְׁמְעוּ אֲלָיו יִשְׂבִי יְבִישׁ גִּלְעָד אֶת אֲשֶׁר עָשׂוּ פְּלִשְׁתִּים לְשְׂאוֹל. וַיִּקְוּמוּ כָּל אִישׁ חַיִל וַיֵּלְכוּ כָּל הַלַּיְלָה וַיִּקְחוּ אֶת גְּוִית שְׂאוֹל וְאֶת גְּוִית בָּנָיו מִחֹמַת בַּיִת שָׁן וַיָּבֹאוּ יְבִשָׁה וַיִּשְׂרְפוּ אֹתָם שָׁם. וַיִּקְחוּ אֶת עֲצַמֹתֵיהֶם וַיִּקְבְּרוּ תַּחַת הָאֲשֵׁל בְּיְבִשָׁה וַיִּצְמוּ שְׁבַעַת יָמִים. (שם, יא-יג)

במעשה זה, גמלו אנשי יבש גלעד חסד לשאול, שהיה זה שהציל אותם מחרפה ומהשפלה. ניתן לראות במעשה זה את התיקון של יבש גלעד - אותם שלא רצו להשתתף עם ישראל במערכה לביעור מעשה הנבלה של 'פילגש בגבעה', סיכנו כעת את חייהם על מנת להציל את כבודו של שאול מלך ישראל, מתוך תחושה עמוקה של מחויבות. רעיון זה הביעו חז"ל בקצרה:

גמילות חסד לאבלים מנין? מנין לנו למדין? מאנשי יבש גלעד, כיון שנהרג שאול ובניו אמרו אנשי יבש גלעד אותו האיש שהצילנו מחרפת בני עמון אין לנו חייבין לגמול לו חסד, ועמדו כל הגבורים שבהם והלכו כל הלילה

לחומת בית שן ולקחו את גופת שאול ואת גופת בניו מחומת בית שן...
אנשי יבש גלעד היו גומלין חסד עם שאול ובניו אף אני נותן לכם שכרכם
ולבניכם לעתיד לבא, כשעתיד הב"ה לקבץ את ישראל מארבע פינות
העולם, ראשון הוא מקבץ חצי שבט מנשה, שני 'לי גלעד ולי מנשה'
(תהילים ס', ט). (פרקי דרבי אליעזר, פרק יז)

מכל מקום, הראשון שבירך את אנשי יבש גלעד על מעשה החסד היה דווקא דוד,
בצעד הראשון שעשה לאחר שהומלך על ידי אנשי יהודה:

...וַיִּגְדוּ לְדָוִד לֵאמֹר אֲנָשִׁי יְבִישׁ גִּלְעָד אֲשֶׁר קָבְרוּ אֶת שְׂאוּל. וַיִּשְׁלַח דָּוִד
מִלְאָכִים אֶל אֲנָשֵׁי יְבִישׁ גִּלְעָד וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם בְּרָכִים אַתֶּם לַה' ¹⁸ אֲשֶׁר
עֲשִׂיתֶם הַחֶסֶד הַזֶּה עִם אֲדֹנֵיכֶם עִם שְׂאוּל וַתִּקְבְּרוּ אֹתוֹ. וְעַתָּה יַעַשׂ ה'
עִמָּכֶם חֶסֶד וְאֲמֶת וְגַם אֲנֹכִי אַעֲשֶׂה אִתְּכֶם הַטּוֹבָה הַזֹּאת אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם
הַדָּבָר הַזֶּה. וְעַתָּה תִּחְזַקְנָה יְדֵיכֶם וְהָיוּ לְבָנֵי חַיִל כִּי מֵת אֲדֹנֵיכֶם שְׂאוּל וְגַם
אֹתִי מִשְׁחוּ בֵּית יְהוּדָה לְמֶלֶךְ עֲלֵיהֶם. (שמואל ב ב, ד-ז)

מדוע זהו המעשה הראשון שעושה דוד כמלך? לאור האמור לעיל, הדברים מובנים
היטב. ההקשרים הקודמים שבהם הופיעו אנשי יבש גלעד, מוכיחים שאנשים אלו
היו הגרעין הקשה של תומכי שאול. על כן סביר להניח, שפנייתו של דוד אליהם לא
הייתה מקרית. לאורך תקופת פיצול הממלכה בין בית דוד ובין בית שאול, בולטת
מגמתו של דוד לאחד את הממלכה בדרכי שלום. בזמן פנייתו של דוד לאנשי יבש
גלעד, עדיין לא הוקמה ממלכה מקבילה בישראל על ידי צאצאי שאול, ומשום כך
היה מקום רב להניח, שגם שבטי ישראל יקבלו את דוד עליהם למלך כבר בשלב
זה, כפי שאכן עשו מאוחר יותר. משום כך, פונה דוד לאנשי יבש גלעד, לא רק
מתוך הערכה אמיתית למה שהם עשו - אלא גם מתוך מגמה פוליטית: דוד רומז
לאנשי יבש גלעד, שהוא עשוי לשמש כמלך על כל ישראל - "וְגַם אֹתִי מִשְׁחוּ בֵּית
יְהוּדָה לְמֶלֶךְ עֲלֵיהֶם". אם יצליח דוד להשיג את תמיכתם של אנשי יבש גלעד בו,
מן הסתם לא יהיה קשה להשיג גם תמיכתם של יתר אנשי בנימין, ושל ישראל כולו.
בסופו של דבר, המהלך לא צלח. המקרא כלל אינו מזכיר את תגובתם של אנשי
יבש גלעד, ובמקום זה הוא מתאר מה אירע במחנה ישראל: "וְאַבְנֵר בֶּן נֵר שׂוֹר צָבָא

18 קשה להתעלם מן הנימה האירונית הקשורה בביטוי זה. דוד מברך את אנשי יבש גלעד
שגמלו חסד עם שאול, באותו ביטוי בדיוק שבו ברח שאול את הזיפים, שסייעו לו במרדף אחרי
דוד עצמו: "וַיֹּאמֶר שְׂאוּל בְּרוּכִים אַתֶּם לַה' כִּי חָמַלְתֶּם עָלַי" (שמואל א כג, כא).

אָפֶּר לְשֹׂאֵל לְקַח אֶת אִישׁ בְּשֵׁת בֶּן שָׂאֵל וַיַּעֲבְרֵהוּ מִחֲנָיִם. וַיִּמְלִכֵהוּ אֶל הַגִּלְעָד וְאֶל
הָאֲשׁוּרֵי וְאֶל יִזְרְעֵאל וְעַל אֶפְרַיִם וְעַל בְּנֵימֵן וְעַל יִשְׂרָאֵל כְּלֵה"י¹⁹.

אבנר בן נר היה האיש שהמקרא מושיט לעברו אצבע מאשימה על כך שצריך היה שיעברו עוד שבע שנים על מנת שכל שבטי ישראל ימליכו את דוד למלכה של הממלכה המאוחדת, תוך כדי שפיכות דמים וסכסוכים פנימיים. אבנר גם היה האיש ששילם בחייו על פיצול זה (עיין שמואל ב ג).

אולם עם זאת, המקרא מאשים בפיצול זה דווקא את אבנר, ומסתימת לשונו נראה שיש לראות את שתיקתם של אנשי יבש גלעד כהסכמה לקבלת מלכותו של דוד. בכך משלימים אנשי יבש גלעד את המעגל: שוב אין הם רק בגדר גומלי חסדים לשאול, אלא כעת גם תיקנו את חוסר רצונם ליטול חלק במערכה יחד עם כל עם ישראל - בנכונותם לקבל את מלכות דוד המאוחדת, ראשונים לכל שבטי ישראל.

ד. סוף דבר

פתחנו בשני הפתרונות שהוצעו כדי להתמודד עם שבועת בני ישראל שלא להתחתן עם שבטי בנימין. ציינו, שהפתרון השני מהווה ביטוי של השלמה ואחדות, והוא גם אחד המקורות המרכזיים ליום ט"ו באב, המבטא אפוא ערכים אלו. ברם, ראינו שבסופו של דבר גם הפתרון הראשון, שנראה היה בתחילה כפתרון טכני בלבד, היווה במבט לאחור תחילתו של תהליך, שאף הוא הביא לידי ביטוי את השאיפה לתקן את הפגם מלכתחילה, תוך כדי גילויי נאמנות ואחריות מצד אחד, עם שאיפה להשלמה ולאחדות מצד שני.